

A. Vad är ekofilosofi

I framställningen används begreppet "miljödilemma" för att benämna miljöproblemen i vid bemärkelse. Klimatproblemet, problem med utsläpp, överexplatering, artutrotning, miljörelaterad fattigdom osv behandlas alltså som konsekvenser av ett underliggande dilemma. Miljödilemma är alltså fält av problem som kan tänkas ha med relationen människa/samhälle/natur att göra.

1. Vad är ekofilosofi? Den huvudsakliga uppgiften för ekofilosofin är att undersöka miljödilemmats kulturella och filosofiska rötter. Ekofilosofin försöker gå bortom förenklade förklaringsmodeller som beskriver specifika miljöproblem som orsakat av tekniska missöden eller ytliga etiska tillkortakommanden. Dvs miljöproblemen behandlas som ett mer omfattande miljödilemma. Ekofilosofins uppgift är att upprätthålla en fortlöpande kritisk kulturanalys som är relevant för att förstå miljöproblemet och siktar mot en lösning. Dvs en **engagerad** filosofisk (kulturkritisk) process

2. Ekofilosofiska kulturkritiska analyser som är relevanta för miljödilemmat och dess lösning kan göras på flera nivåer och områden. Ontologiska, epistemologiska, strukturella (makt o normalitet)

3. All analys är baserad på ontologiska axiom – grundläggande antaganden om natur och människa och relationer dem emellan. Dessa antaganden är sällan uttalade eller ens medvetna. Vi, som medlemmar i samma kultur, delar dem och förutsätter att de är "normala" och universella. De ligger gömda och oftast osedda och ohörda som ett sorts filter eller grundläggande tankemönster bakom det vi tänker, känner och gör. Och detta är väldigt tydligt inte minst när det gäller tolkning miljöfrågorna och förslag på lösningar av miljöproblemen/miljödilemmat.

En bra fråga som kan ställas för att avtäcka det som INTE SÄGS när vi får olika förslag till orsak och lösning är: Vad måste hållas för sant för att denna orsak/lösning skall vara möjlig?

! Ge ngr exempel på miljödilemmats orsaker. Hur tänker du?

3 a. Exempel: OM vi förutsätter att natur och människa befinner sig i en dualistisk relation OCH att girighet och egoism är dominerande egenskaper hos människan så tenderar vi att tolka miljödilemmat som en logisk konsekvens av av människans inneboende girighet. Botemedlet kan då vara antingen att leda girigheten åt ett annat håll; att göra det mer vinstgivande att agera på ett miljömässigt sunt sätt ELLER att fokusera på disciplin och straff.

! Ge exempel på lösning av dilemmat. Hur tänker du?

4. Så... när vi ser (vilken som helst?) föreslagen lösning på miljödilemmat är det möjligt att gräva djupare i denna o finna de grundläggande antaganden bakom. I alla förslag till lösning kan vi finna de tysta men fortlöpande verksamma antaganden (axiom) som de föreslagande subjekten håller för sanna o därmed universella.

4.a Exempel: "Människor behöver mer information och kunskap om problemen". Vilken (vilka) grundläggande antaganden kan du finna? Vilken antropologi (människosyn)? Vilken kunskapssyn? Förslag: Människor är rationella varelser... Det finns en direkt relation mellan det abstrakta (information) och det konkreta (handling)..... Vi kan ha tillräcklig kunskap för att lösa problemen osv

Alltså: Vad måste hållas för sant för att denna orsak/lösning skall vara relevant?

Olika tolkningar

5. Inom ekofilosofin kan du finna olika sätt att förstå o tolka relationen människa/natur och olika filosofiska ontologier/epistemologier o antropologier. Man kan fokusera på olika aspekter av relationen människa/samhälle/natur och det finns olika sätt att se på miljödilemmats kulturella och filosofiska rötter.

5a. Exempel: Ekofilosofier som fokuserar på etiken och föreslår lösningar baserade på möjligheten av medvetna val av etiska ståndpunkter och etikens direkta koppling till handling (Naess o Rolston etc). Några fokuserar på avsaknaden av konkretion och kroppslig erfarenhet o en kritik av övervikten av symboliskt och abstrakt tänkande i vår kultur (Abram, Zerzan, Weston). Några fokuserar på makt o konstruerad normalitet. Detta förhållningssätt är ofta kopplat till kritik av abstraktion, universalitet och omedvetenhet om tex etnisk-, klass- och genusrelaterar partikularitet /särskildhet (Plumwood, Bookshin, Shiva, Starhawk). Så det finns alltså många ekofilosofier.

6. Men... vad de flesta ekofilosofier har gemensamt är **den icke-dualistiska ståndpunkten**. Man hävdar att det inte finns någon grund för idén att det finns en dualistisk/dikotomisk relation mellan människor och natur. Och många hävdar att det dualistiska tankemönstret som är så djupt rotat i europeiskt tänkande i **sig självt** är grundläggande problematiskt. Föreställningar om en värld byggd av motsatser (mer eller mindre kompatibla) såsom ljus/mörker, ordning/kaos, tanke/känsla, det tama/det vilda, aktiv/passiv, ande/kropp formar vår tolkning och förståelse av världen och oss själva. Några **finner roten till detta i kristendomen** (White), några anklagar Platon (**skiftet naturfilosofi o senare grekisk filosofi**) och några lägger tyngsta bördan på **upplysningen och idén om objekt(ivitet) versus subjekt(ivitet)**. Några anklagar huvudsakligen arkaiska **patriarkala eller/och klass eller/och koloniala strukturer**. Det är också vanligt att analyser av dualismens karaktär o historia **överlappar** olika perspektiv. Men kritiken av **dualismen som tankemönster** är central i de flesta ekofilosofier. Denna starka inomkulturella kritik har lett till att flera ekofilosofer **inspirerats av andra, icke-dualistiska, ofta icke-europeiska**, filosofier för att finna vägar ur dualismens dilemma. Bland dem har vedisk (buddhistisk och hinduisk) filosofi haft ett ganska starkt inflytande på nordisk ekofilosofi.

6a. MEN det finns ekofilosofer som accepterar dualismen/dikotomin människa/natur som ett faktum. Slutsaten eller "lösningen" på miljödilemmat är, med den utgångspunkten, nedgången o tom utrotandet av den mänskliga arten. De är ofta kallade "ekofascister" av icke-dualister (vilket tyvärr kanske är att **förlöjliga** o avfärda det grundläggande dualismaxiomet?). Man kanske kan säga att den, olyckligtvis vanliga, attityden som hävdar att människans inneboende girighet och överbefolkning är centrala orsaker till miljödilemmat i så fall är en sorts dualistisk "ekofascism light"?

7. VERKLIGHETSPROBLEMET. En viktig ontologisk fråga som miljödilemmat kräver ett svar på är relaterad till verklighetens belägenhet o karaktär. Finns det (en?) verklighet? Om så:Var är den? Hur är det med tex naturlagar och deras raltion till våra handlingar? Finns det företeelser o samband som vi kan hävda är reella ? Kan vi säga att verklighet är en social konstruktion o samtidigt var djupt oroade över tex den globala uppvärmningen? Finns det egenskaper som inte är förhandlingsbara (o andra som är det)? Problemet realism versus idealism, essentialism versus konstruktivism är oerhört viktig för vår tolkning av både sociala och miljörelaterade problem. Är denna konflikt kanske en del av det underliggande dualistiska tankemönstret i det europeiska förståelserummet? Finns det en tredje väg.. eller en fjärde eller t.om. en femte som öppnar upp för inte bara en blandning utan kanske helt nya alternativ/omförhandlingar där ingendera av sidorna behöver väljas? Idag finner vi flera möjliga vägar att omförhandla detta dualistiska problem tex kritisk realism (critical realism) och komplexitetsfilosofiska perspektiv som nymaterialism (New materialism) o posthumanism.

Man kan kanske säga att miljödilemmat i sig självt tvingar oss att granska vår dualistiska tolkning av världen... (vilket i sig är ett argument för upplösningen av subjekt/objekt relationen... naturen och miljödilemmat blir i sig subjekt/ aktiva agenter som kräver reflektion/handling av oss. Relationen går åt båda håll;-)) (se Karen Barad)

Komplexitet

B. Sigmund Kvalöys ekofilosofi

Så låt oss titta närmare på en radikal ekofilosofisk analys och teori som löser upp dualismen människa/natur genom att skapa en annan dikotomisk karta. Dvs en dualistisk modell används för att utforska **kvalitativa skillnader som gör skillnad på en ontologisk,** (och därigenom på en praktisk) nivå. Modellen är en (av flera) möjlighet att med rimlig tydlighet förklara varför det är svårt/omöjligt att lösa miljödilemmat med samma verktyg som skapade det. Dvs det pågående o ev accelererande misslyckandet får en möjlig funktionell förklaring. Modellen öppnar också för möjligheten att undkomma generaliserande abstraktioner på tex etiska eller ekonomisk/politisk/ideologisk nivåer.

1. Komplexitet och komplikation. Komplexitetsbegreppet används här på ett något annat sätt än som är brukligt (jmf Deleuze, Tainter etc).

Kvalöys ekofilosofi inspirerad av Marxistisk dialektik, radikal buddhistisk processfilosofi och Henri Bergson)

Det komplexa (kx eng.cx), det komplicerade (kk eng.cc) och det skenkomplexa (skx eng. pcx)

Natur (inclusive människor) är kx/maskinen är kk/ skx är kk SOM OM kx

kx process / **kk** system

Kx konkret Kunskap om Kx behöver inte vara intellektuell. Kx förstås huvudsakligen genom att hela kroppen engageras. / **Kk** abstrakt. Kunskap om kk är huvudsakligen producerad av intellektet. Kk kräver inte kroppslig förståelse.

Kx är inte konstruerad / **Kk** är konstruerad

Kx irreversibel, tidslig, process, kreativ sam/på-verkande förändring i individer o individgrupper / **Kk** reversibel, rumslig, system, förflyttningar av standardiserade, oförändrade enheter o sammansättningar av enheter fram –o baklänges längs en tidslinje eller upp o ner i systemet utan att enheterna eller systemet förändras.

Kx är inte centralstyrd utan självnavigerande helheter / **Kk** centralstyrd, utifrån, uppifrån (pyramidal styrningsstruktur)

Kx karaktäriseras av kvaliteter på olika nivåer; hetta, kyla, glädje, sorg, tyngd, hunger, andliga erfarenheter, vänskap. (ej beskrivbara genom kvantifiering) / **Kk** beskrivs bäst genom kvantifiering (ofta definieras kvalitativa egenskaper som kvantifierade dvs reduktion)

Kx icke-reducerbar (vilken som helst komplex helhet kan inte reduceras eller förstås i termer av dess delar) / **Kk** är reducerbar (det är möjligt att förstå komplicerade system helt genom att definiera delarna o deras operationer). Abstrakt matematik är det mest perfekta språket för att beskriva kk system.

Kx organisk eller dialektisk, konflikt driven (icke-harmonisk!!!) målsökande process. Målet är inte fast! Det förändras genom samverkan och störningar (improvisation) inom den komplexa helheten o med

o från andra komplexa helheter / **Kk** manövreras från utsidan (tex programmering) mot fasta, (för-) konstruerade mål.

Kx "kx helheter av kx helheter" har signifikanta men inte slutna eller permanenta gränser. (Obs "öppna system"/signifikanta skillnader/mångfald) / **Kk** system av slutna enheter med fasta, ideellt bestämda gränser på varje nivå. (utbytbarhet/holism!/enhetlighet)

Kx individer o grupper av individer samlever o samskapar och påverkas genom att påverka osv osv / **Kk** enheter kan påverka utan att påverkas (uppifrån, utifrån, objektivitet)

Kx kräver o karaktäriseras av kroppslig sam-aktivitet (världen som en levande konkret kropp) / **Kk** " " av icke-kroppsliga utbyten av information (världen som abstrakta signaler)

Kx människor och andra organiska helheter utvecklas genom kroppslig träning. Inte i ett gym;-) utan genom att vara i den sam-skapande processen tex arbete i naturen. Arbete som individutveckling (se tex art Meningsfullt arbete eller Inside Nature) / **Kk** kroppen är en källa till olösliga o permanenta problem. Död, sjukdom, okontrollerade o spontana kroppsliga handlingar o uttryck, sexualitet, icke-intellektuell andlighet, kroppslig samverkan (arbete) undviks eller/och är djupt problematiskt. Kroppslig erfarenhet undviks i kunskapsstrukturer som varande subjektiva.

Skx skenkomplexitet är Kk konstruerad SOM OM(AS IF) kx: Turism, idrott, datoriserad underhållning, TV, konsumtion, flera miljömässigt accepterade beteenden/lösningar (tex inom recyclingsbranschen), "lånade" och "konsumtionsanpassade" andliga praktiker etc etc. Skx syfte är att lindra kk-symptomen hos kx levande organismer o processer. Skx tenderar att förlänga den dikotoma konflikten kx/kk.

Människor är Kx som alla andra levande organismer. Konflikten Kx/Kk påverkar oss individuellt o kollektivt o är inte lösbar.

Människor (som Kx) karaktäriseras som "tidsliga", mångfaldiga varelser. Det finns inget som EN individ med en tydlig definerad personlighet. Vi är alla helheter av möjligheter, förmågor och behov i constant sam-verkan med med andra mångfaldiga helheter. Vi är var o en av oss mångfaldsprocesser inbegripna i en kropp/sinne –process inbegripen i andra kropp/sinne processer inbegripen i andra.....

Konflikten Kx/Kk är inte möjlig att lösa. Den är dikotomisk och leder till kaos som inte är självregulerande. (Prigogine o stengers motarg!)

ACID (Advanced Competative Industrial Dominion (or Digit society)) alltså samhället som vi känner det är extremt Kk. Det kräver ökande kontrollsystem att hålla Kx (liv- som –tid) process inom Kk (liv- som –rum) systemets gränser. Åtgärder för att lösa detta problem dvs Mer av samma leder till ökande kaos (accelererande misslyckande).

Systemet drivs av ideer om enhet, harmoni, balans och målstyrd utveckling. Det använder kontroll, reduktion, abstraktion och Skx för att hålla levande processer borta från tidsflödet o hålla dem fixerade som sammanhållna enhete i det bestämda slutna rummet. Detta gäller både människor o

natur. ALLA levande varelser (inkl människor, berg, rävar, floder etc) uppfattas som kontrollerbara och reducerbara enheter inom ACID.

Att leva I ACID är att hindras från att helt levande. Frihet uttrycks SOM OM (AS IF)tex att ha individuell målstyrd valfrihet. Skx är en sorts säkerhetsventil som håller Kk igång. Skx i sin mest raffinerade form är servoglobe dvs datoriserade enhetlig arteficiell SOM OM värld. Dvs de digitala systemen fungerar som både säkerhetsventil och kontrollsystem.

Om vi människor hindras att uttrycka vår mångfalds –och tidsliga processkaraktär lider vi så som andra levande mångfaldsprocesser lider när de hindras att vara det de är –tidsliga, improviserande, konflikt-drivna, sam-verkande processer samverkande o inbegripna i andra processer inbegripna i andra.....

Att vara levande (o kanske död) är att vara en del av en levande tids-ström, att uttrycka sig i sam-verkan och sam-skapande på otaliga sätt.

Att vara fri är att ha full möjlighet att vara en del av denna pågående, irreversibla, sam-skapande, konflikt-drivna livsström.

Frihet i denna kontext är INTE individuell i liberal mening utan friheten att vara en del av sam-skapande processe,

Det är INTE att sträva efter harmoni o balance utan friheten att möta o låta sig blandas in i en kollektiv tids –o mångfaldsprocess där LÖSBARA (icke-dikotomiska) konflikter inbjuder oss att använda våra förmågor o möjligheter på olika kvalitativa nivåer i en improviserad samverkan (med både människor o natur)

Frihet är INTE att komma undan livsströmmen utan att låta oss falla I den.

OM denna förståelse av miljödilemmat som en konsekvens av konflikten Kx/Kk är riktig följer att människor o natur har samma intressen. Det finns ingen skillnad mellan människans behov an frihet och naturens behov av frihet. Att lösa miljödilemmat är, utifrån denna ståndpunkt, inte en fråga om skuld, avstående eller självförnekelse utan en möjlighet till solidaritet och frihetssökande genom att kräva/återta det ontologiskt relevanta nödvändiga behovet av frihet för både människor o natur.

Att möta naturens verkliga behov att återhämta sig /helas kanske INTE måste göras genom ökande (själv)kontroll utan genom att utforska våra möjligheter till improvisation? INTE genom att ta mer ansvar utan genom att skapa möjligheter att *svara an* på den pågående konflikt-drivna rytmiska skapelseprocessen genom att befinna oss nära den o låta våra kroppar som helhet delta.

Att möta naturens verkliga behov (om denna teori är ontologiskt giltig) kanske i grunden är en fråga om att förstå våra egna mänskliga behov?

SLUT (för tillfället ;-))

Om du är intresserad av ekofilosofiska frågor är du välkommen till seminarieträffar, resor o andra aktiviteter som Föreningen för ekofilosofi anordnar. www.ekofilosofi.se, mail info@ekofilosofi.se

Rekommenderad läsning för den nyfikne:

Elin Wägner; *Väckarklocka* Många utgåvor... kanske en tidig ekofeminist?

Kvaløy Setreng, Sigmund; *Mangfold og tid- Pyramide-mennesket ved skillevegen: System, frihet eller kaos?* Trondheim 2001 (Tapir forlag NTNU) ca 100 sid. Prova att kontakta förlaget direkt.

Weston, Anthony ed; *An Invitation to Environmental Philosophy*, Oxford University Press, New York 1999

Björk, Nina; *Lyckliga i alla sina dagar; om pengars och människors värde*, Wahlström & Widstrand 2012. Spec första delen av kapitel 2 (vad är en vara?).

Zygmund Baumann och Slavoj Žižek rekommenderas också om man vill undersöka "varufierings"processen. Sök också på You Tube efter Slavoj Žižek "First as tragedy then as farse ". "Mer av samma"- dilemmat gestaltat i turbofart o tecknat. Boken med samma namn är också läsvärd....

Fromm, Erich (1978) *Att ha eller att vara* Natur och kultur. Eng To have or to be (many prints)

Abram, David *Becoming Animal* Pantheon Books 2010

Starhawk *Dreaming the Dark* Beacon Press 1997

Bookchin, Murray *Which Way for the Ecology Movement* AK Press 1994

Zerzan, John *Maskinernas Skymning* Anarchos 2009 alt *Running on Emptiness* Feral House, US 2002

Gansmo Jakobsen, Trond *Ökofilosofi –ökologi, evolutionsteori og tranformativ laering*, Tapir akademisk Forlag, Trondheim 2005

Om du vill fördjupa dig i komplexitetsfilosofi (för att tex jämföra med Kvaløy) tex posthumanism o nymaterialism rekommenderas Rose Braidotti *Metamorphoses: Towards a Materialist Theory of becoming*, Cambridge Polity Press 1996 (1991) el/och Karen Baradt tex *Meeting the Universe Halfway; Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning* Duke university Press 2005.

Kate Soper är också intressant.

För en samhällsvetenskaplig användning av komplexitetsbegreppet (också en icke-Kvalöysk hållning, intressant att jämföra med....) se Tainter, Joseph A *The Collapse of Complex Societies* Cambridge University Press 1988